

С. В. Нечаїв

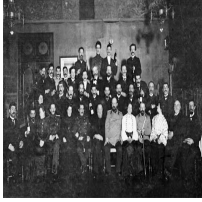
Медичні наукові товариства

МЕДИЧНІ НАУКОВІ ТОВАРИСТВА – об'єднання фахівців, які працюють у галузі медицини та охорони здоров'я. Гол. завдання – сприяти розвитку мед. науки, підвищенню професій. кваліфікації, поліпшенню якості та ефективності медичної допомоги, встановленню міжнар. зв'язків, поширенню гігієн. знань тощо. М. н. т. виникли спочатку в Зх. Європі, а в 19 ст. – у Рос. імперії. До 1910 у Галичині та до 1917 на ін. тер. України всі М. н. т. були неукраїнськими. Першим на території України, що входила до складу Рос імперії, громад. мед. об'єдн. стало Товариство київ. лікарів, засн. 1840 Ф. Мерінгом, К. Боссе та Л. Гротковським. 1849 створ. Товариство одес. лікарів (1893 розколося і було виокремлено Товариство одес. рос. лікарів). Після поразки Росії у Крим. війні 1853–56 уряд почав упроваджувати деякі ліберал. реформи. Не лише у великих університет. та губерн. центрах, а й у провінцій. містах почали з'являтися наук. товариства, зокрема медичні. Серед них – Товариство мор. лікарів у Миколаєві (1858), Волин. мед. товариство в Луцьку, Товариство Поділ. лікарів у Кам'янці-Подільському (нині Хмельн. обл.; обидва – 1859), Харків. мед. товариство (1860), Товариство лікарів Буковини у Чернівцях (1866), Товариство лікарів Галичини у Львові, Товариство херсон. лікарів, Єлисаветград. товариство лікарів (нині Кропивницький, усі – 1868). У зв'язку з розвитком та диференціацією наук у великих містах почали виникати товариства з окремих мед. спеціальностей, зокрема Таврій. мед.-фармацевт. товариство (Сімферополь, 1868), Одес. бальнеол. товариство (1876), Київ. акушер.-гінекол. товариство (1886), Одонтол. спілка (Одеса), Психоневрол. товариство (обидва – 1897), Психіатр. товариство (1898), Товариство дит. лікарів (усі – Київ), Дерматол. та венерол. товариство (Харків), Київ. дерматосифілідол. (сифілідо-дерматол.) товариство (усі – 1900), Київ. хірург. товариство, Полтав. товариство боротьби з сухотами (обидва – 1908). У 1885–90 створ. одонтол. товариства у Києві, Харкові, Катеринославі (нині Дніпро) та Херсоні. На зх.-укр. землях у 1877–1927 діяло польс. Towarzystwo Lekarskie Lwowskie. 1893 з ініціативи І. Верхратського у складі Наукового товариства імені Шевченка засн. Матем.-природописно-лікар. секцію, яка стала першим укр. наук. осередком лікарів у Зх. Україні. 1898 на її основі створ. Лікар. комісію, яку очолив Ф. Сельський. 1901 чл. Київ. товариства лікарів з ініціативи Т. Яновського, В. Високовича і К. Тритшеля організували Київ. товариство для боротьби з сухотами та горбковицею – перше протитуберкульозне товариство в Рос. імперії, яке діяло в Київ., Поділ. та Волин. генерал-губернаторствах. 1901

також створ. Уман. лікар. товариство (нині Черкас. обл.) – одне з перших повіт. мед. т-в. 1907 укр. інтелігенція в Києві заснувала Українське наукове товариство. Серед його перших 16 чл.-засн. – гістолог О. Черняхівський, хірург М. Галин та гігієніст О. Корчак-Чепурківський. Лікарі спочатку працювали в об'єднаній Матем.-природн. секції. 1908 створ. окрему Природн.-лікар., а 1911 – Мед. секцію (голова – М. Галин). У 1908–09 у Галичині створ. перші укр. мед. студент. товариства, зокрема на мед. відділі Львів. університету засн. Мед. громаду, яка з перервами діяла до 1935. Першою укр. заг.-лікар. громад. організацією стало створ. 1910 у Львові Руське (від 1912 – Укр.) лікар. товариство, головою якого обрано Є. Озаркевича. У серпні 1914 у зв'язку з 1-ю світ. війною воно призупинило діяльність. На зламі століть у дещо лібералізов. Рос. імперії кількість спеціалізов. мед. т-в стрімко зростала. Тільки в Києві у кінці 19 та на поч. 20 ст. діяло понад 20 різних т-в мед. напрямку. Загалом у Рос. імперії у період від 1804 до 1895 зареєстровано 202 мед. організації, проте серед них не було укр. лікар. товариства. У березні 1917 до складу створ. УЦР у Києві увійшли лікарі О. Крупський та А. Журавель, у її перших зборах взяв участь хірург Ю. Вороний. Того ж року засн. Спілку укр. лікарів у Києві, з ініціативи її чл. у жовтні організовано Всеукр. спілку лікарів. Серед її учасників – Є. Черняхівський, О. Черняхівський, О. Крупський, О. Корчак-Чепурківський, М. Нецадименко, М. Левитський, В. Удовенко, П. Кучеренко, О. Тижненко, Є. Лукасевич, Д. Одріна, А. Барбар, А. Собкевич, І. Липа, М. Левицький, Б. Матюшенко, О. Пучківський, О. Білоус, В. Наливайко. У грудні в Одесі за сприяння укр. влади створено Товариство лікарів міських лікарняних кас. Із встановленням рад. влади громад.-мед. життя вільно розвивалося переважно на еміграції та частково у Галичині, окремі М. н. т. було об'єднано в єдине мед. товариство, що поділялося на секції відповідно до існуючих на той час напрямів мед. науки. Пізніше з них створ. окремі наук.-мед. організації, що входили до Всесоюз. т-в відповід. профілю в Москві, діяльністю яких керувало МОЗ СРСР. 1919 відновило діяльність Укр. лікар. товариство у Львові, а 1921 відкрило філії в Станіславі (нині Івано-Франківськ), Коломиї (нині Івано-Фр. обл.), Тернополі та Перемишлі (нині Підкарп. воєводство, Польща). Наприкінці 1930-х рр. кількість чл. товариства зросла до 460-ти осіб, після приєднання до СРСР Зх. України товариство ліквідовано. В УРСР діяли респ. осередки всесоюз. мед. т-в: акушерів-гінекологів; анатомів, гістологів і ембріологів; анестезіологів і реаніматологів; лікарів-лаборантів; лікар. контролю і лікувал. фізкультури; гастроентерологів; геронтологів і геріатрів; гігієністів; дит. лікарів; дермато-венерологів; інфекціоністів; істориків медицини; кардіологів; мед.-тех.; невропатологів і психіатрів; нейрохірургів; нефрологів; онкологів; оториноларингологів; офтальмологів; патологоанатомів, патофізіологів; ревматологів; рентгенологів-радіологів; стоматологів; судових медиків; терапевтів; травматологів-ортопедів; урологів; фармакологів; фармацевтів; фізіотерапевтів і курортологів; фтизіатрів; хірургів; епідеміологів і мікробіологів; ендокринологів. 1989 у Києві представники Мед. комісії НРУ С. Гаврилюк, В. Городинський, В. Івасюк, С. Нечаїв, Л. Пиріг, О. Ціборовський започаткували організов. рух укр. лікарів. 1990 відновлено Укр. лікар. товариство у Львові (перший голова – О. Кіцера; від 2017 – О. Дуда), засн. Всеукраїнське

лікарське товариство (перший президент – Л. Пиріг; від 2007 – О. Мусій), що 2008 ввійшло до складу Світ. лікар. товариства. Нині в Україні діє бл. 200 мед. об'єднань. Інколи лікарі одного фаху є чл. кількох вузькопрофіль. т-в чи асоціацій.

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Медичні наукові товариства / С. В. Нечаїв // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-65494>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).